

Norge universelt utformet 2025,

konsultasjonsprosess- innspill fra Arkitektbedriftene i Norge

Arkitektbedriftene er opptatt av universell utformings utvidete målsetninger som kvalitetskriterium ved arkitekturen og våre fellesrom. Brukbarhet for alle, funksjonskrav og kvaliteter knyttet til utvendige og indre rom er sentrale tema.

AiN støtter synet på at det er tale om kvalitet gjennom bedret funksjonalitet og mer verdifulle boenheter og uterom.

«Universell utforming betyr ikke at de (boligene) blir dyrere, de blir bedre». (Tore Mjaavatn, Skanska Bolig as, Dagens Næringsliv 9.12.2012).

Handlingsplanens deler som er knyttet til prosjektering av bygg og anlegg og på oppfyllelse av myndighetskrav er organisasjonens hovedfokus.

Målsetningen om et universelt utformet Norge har direkte og indirekte konsekvenser for arkitektbedrifter som prosjekterer av bygninger og uteområder.

Arkitektbedriftene i Norge representerer arkitektbedrifter i Norge (ca. 90% av landets godkjente bedrifter er medlemmer).

De direkte konsekvensene er knyttet til regelverket (Likestillingsloven, PBL og Tekniske forskrifter) som inneholder myndighetskravene som de prosjekterende (arkitekt, landskapsarkitekter og interiørarkitekter) skal oppfylle.

De indirekte konsekvensene ligger i de roller og prosesser som må fylles for å oppnå målsetningene (avtaler, koordinering, kontroll).

Prosjekteringen finner sted gjennom prosesser som inkluderer myndigheter, ulike faggrupper, brukere og byggherrer/tiltakshavere. Disse forholdene har stor innvirkning på resultatet og er i hovedsak regulert gjennom avtaler av privatrettslig karakter.

I tillegg kommer løsninger utover regelverkets minimumskrav- disse vil være knyttet til beste praksis og prosjekteringsfagenes grunnleggende evne til innovasjon og design som svarer på en lokalitet, på funksjonskrav og på målsetninger.

AiN er opptatt av at regelverket er forståelig, at ulike krav og veiledninger er harmoniserte og av hvordan kunnskap om tema og beste praksis kan formidles til våre medlemmer.

Regelverket

Regelverket er på overordnet nivå klart og målsetningene i Diskriminerings og tilgjengelighetslovens (DTL) om likeverd og tilgjengelighet for alle samfunnsgrupper deles av de fleste faggruppene AiN representerer.

Men, DTL har liten sporbar effekt på prosjekterte løsninger som også Oslo Economics' evaluering av Handlingsplanen viser.

Plan- og bygningsloven (PBL) er også ment å fungere på et overordnet nivå og gir ikke konkrete løsninger.

Tekniske forskrifter

Konkretisering av myndighetskravene finner vi i Teknisk forskrift (Tek10) og veiledning til Tek, samt i standarder.

Dette er de prosjekterendes «kontaktflate» med myndighetskravene, det som de prosjekterende må forholde seg til for å få godkjent et prosjekt. I hovedsak oppfattes kravene om universell utforming (UU) som forståelig og er langt på vei akseptert/internalisert av de prosjekterende.

Kravene oppfattes av noen som for detaljstyrt i utformingen av løsninger. Krav til materialbruk og visuelle kontraster er eksempel på dette.

Vedtakter og veiledninger for eksisterende bygg er viktige tema for prosjekteringsfagene. Det må sikres en bred deltagelse i utformingen av regelverket. For denne delen av bygningsmassen vil ofte «den ideelle løsning» være vanskelig å etablere og 60-90%- løsninger må finnes.

Myndighetskravene bringer nye aktører inn i prosjekteringen (koordinering av UU, spesialiserte rådgivere, brukermedvirkning) og konflikter mellom ulike hensyn (økonomi, verneverdi, ambisjonsnivå).

Med et nytt regelverk har bransjen og myndighetene behov for å utvikle roller og ansvar for å få gode prosesser.

Kompetanse og informasjonstiltak

Utviklingen av kompetanse og gjennomføringen av informasjonstiltak har vært viktige for å motivere og lære opp de prosjekterende. AiN har medvirket til denne prosessen. Dette arbeidet bør videreføres.

Noen fagfelt er mangelfullt behandlet i Tek og veiledninger. Arealplanlegging og interiørarkitektur er eksempler på dette.

De kompetansebyggende tiltakene innen prosjekteringsfagene kunne med fordel hatt en bredere innfallsvinkel til tema og inkludere forhold utover regelverket/oppfyllelse av myndighetenes minimumskrav. Eksempler på dette er organisering som støtter opp om flerfaglighet og tidligfase, privatrettslige avtaler og prosjektstyring utover de forhold som dekkes av Tek.

Standardisering

Standardisering av løsninger kan være en god hjelp både for bestillere og for prosjekterende.

Faren med standarder er at de er tilbakeskuende av natur og kan bli sementerende for løsninger som hører gårdsdagen til. Grenseoppgangen mellom forskrifter og standarder/veiledere synes uklar og innholdet bør harmoniseres.

Debatten

Debattene går som regel om kostnader knyttet til oppfyllelse av kravene og hva som er aksepterte løsninger for små boenheter og spesielle bygninger (studentboliger).

AiN tror regelverket innebærer en kvalitetsheving av arkitekturen- les tilgjengelighet, funksjonalitet og fleksibilitet, og bør gjennomføres på lik linje med andre kvalitetskrav. Sunn fornuft bør også ha sin plass.

Oppsummering

Ut fra de erfaringer AiN har gjort seg fremstår følgende forhold som viktige å følge opp i det videre arbeidet:

- Systematisk kompetanseutvikling bør fortsette med fokus på de felt/tema som det har vist seg behov for å belyse.
For de fleste prosjekterende arkitekter er målsetningen om UU akseptert og det meste av kravene er uproblematisk. Det at kravene er spredt på flere deler av Tek kan imidlertid oppleves som uoversiktlig. Gode sjekklister og verktøy kan lette dette og bidra til bedre måloppnåelse.
- Evaluering av prosessen i prosjekt, fra oppstart frem til ferdig bygg bør foretas. Disse erfaringene bør være grunnlag for kompetanseheving/veiledere og justeringer av regelverk.
- Vektlegging av *prosesser* innen prosjektering som har betydning for UU må ivaretas. Dette gjelder prosjekteringsledelse, roller, koordineringsansvar og privatrettslige forhold.
- Gode veiledere til forskriftene for alle del-områder må utarbeides.
- «Beste praksis» i prosjektering av UU vil spille en økende rolle. Særlig i forhold til eksisterende bygninger vil de prosjekterendes forståelse av målsetningen knyttet til UU spille en stor rolle. Eksempelsamlinger og fremheving av gode løsninger er en god måte å styrke dette på.
- Bestillerkompetanse mht UU er nødvendig. Erfaring har vist at motivasjon hos byggherre og gode bestillinger er nødvendige forutsetninger for å oppnå UU.
- Mindre detaljstyring, eksempelvis i krav til materialbruk, farger og kontraster, er ønskelig.
- Finansiering av merkostnader, særlig knyttet til antikvariske forhold, bør etableres. Dette slik at fellesskapets krav også dekkes av fellesskapet.
- Incentiver til bedre løsninger i eldre publikums- og næringsbygg bør etableres.

Oslo 23.04.2013

Egil Skavang

Adm. Dir. Arkitektbedriftene i Norge

